

Klic TRIGLAVA

LETO VII.

17. MAJA 1954.

ŠTEV. 141.

TRST

Titova klepetavost je potrdila govorice, da se že nekaj časa vršijo razgovori med Jugoslavijo in Angloameričani glede rešitve tržaškega vprašanja. Ob samem pričetku je bilo dogovorjeno, da bodo razpravljali v tajnosti, tako najprej z Beogradom kot pozneje z Rimom. Šele ko bi sporazum bil zagotovljen, bi prišlo do skupne konference, na kateri bi pred svetom uredili jabolko spora. Titova izjava ameriškemu časnikarju pa je stvari nekoliko zmedla in povzročila slabo voljo v Londonu in Washingtonu.

Po Titu naj bi jugoslovansko-angloameriški predlog Italiji baziral na delitvi Svobodnega ozemlja med slednjo in Jugoslavijo. Teritorialno je predlog zelo blizu stališču Centralnega komiteja KPJ iz leta 1951, ki bi se bil zadovoljil s cono B. Sedanji predlog daje Italiji vso cono A z izjemo dveh vasi (ena je Bazovica), pomakne mejo v skrajnem zapadnem delu za slab kilometer proti morju v korist Jugoslavije, ki obdrži poleg tega še vso cono B. Dodatno naj bi dobila Jugoslavija gotove pravice v tržaški luki, Italija pa bi tudi jamčila manjšinske pravice slovenskemu prebivalstvu, ki bi prišlo pod njeno suverenost. Pogodba naj bi dokončno uredila vprašanje meja, ki bi jih jamčile tri zapadne velesile. S tem bi se Italija odrekla za vse večne čase cono B (in Istri). Za nekatere protiuslugo pa bi se Tito zavzel pri Grčiji in Turčiji, da bi se mogla Italija pridružiti nerojenemu balkanskemu vojaškemu paktu, (kateremu pa Italija nasprotuje, dokler ni rešeno vprašanje Trsta, češ da dve člani NATO ne moreta sklepati vojaškega pakta z nečlanico Jugoslavijo.)

Italijanski zunanji minister se je vzdržal komentarja ob Titovi indiskreciji in bo čakal uradnega predloga.

Kot običajno seveda nihče ne vpraša neposredno prizadetih Tržičanov. Zaradi gospodarskega poloma, ki je sledil oktoberski izjavi, si takorekoč vsi želijo ureditve vprašanja. Ob stališču vseh petih sil, da ni govora o nadaljevanju Svobodnega ozemlja, so seveda izgledi independentistov šibki. Toda tudi irredentisti in komunisti se ne navdušujejo za delitev. Med prvimi je čedno število istrskih beguncev. Tako je bilo čuti v Trstu glasove, da je potem pač boljši status quo kot pa delitev in odpoved cono B. Vendar pa je tržaško gospodarstvo poglavitni faktor, ki kriči zaradi politične negotovosti ozemlja po nujni ureditvi. Ker finančnega poloma ni preprečil niti italijanski politični svetovalec De Castro, ga tudi ne bo posebni novoustanovljeni odsek pri predsedstvu vlade v Rimu, ki naj se bavi s tržaškimi zadevami. Politična negotovost Trsta povzroča gospodarsko-finančno problematiko, ki je spet povzročila De Castrovo odstop.

Za Jugoslavijo rešitev vprašanja ni nujna. Brez nje nimajo jugoslovanski komunisti kaj izgubiti. Rešitev zadeve je važna za Italijo in Zápád. Olajšala bi ratifikacijo pogodbe o evropski obrambni skupnosti, oslabila bi predvidoma tako francosko opozicijo in vodila bi do utrditve južneevropske fronte, kjer sta pač Italija in Balkan glavna činitelja.

SULTANOV PEČAT

Nekoč v davnih časih, tam v daljnji turški deželi, so živeli mogočni sultani. Kdor je prejel pismo s sultanovim pečatom, se ga je v strahu in trepetu in spoštovanju dotaknil s čelom in z ustanicami in je storil, kar mu je ukazala sultanova svetlost. Kajti sultani so bili - vsaj v pravljicah - nagle jeze in so ročno oddrobili glavo vsakomur, ki bi se drznil oporekati njihovim ukazom.

Pred časom - datuma ni bilo napisanega - smo prejeli pismo s pečatom Komande Jugoslovenske Vojske u Otadžbini, Gorski štab br. 21/II-2. Temu pečatu bi se najbrže morali v spoštovanu s strahom prikloniti, kajti niti pismo niti pošiljatelj "Akcioni odbor za slogu ravnogoraca i za pomoč braći u otadžbini", nas nista tako prevzela, da bi izgubili dar razsodnosti. Tudi pečat ni pomagal. Z rahlim začudenjem in radovedno se lotimo pisma: "Objemanje ljotičevstva in prikazovanje samo negativnih posameznikov srbske emigracije" naj bi bil že star greh "Klica Triglava". "Zaradi interesov domovine in svobode" nas je Akcijski odbor opozoril, da nismo omenili "pozitivne napore srbskega dela emigracije v borbi za zaščito interesov Svobodnega tržaškega ozemlja", kar "ni v skladu s principi demokracije in še manj služi zblizanju razredčenih vrst naše demokratske emigracije". Vprašujejo nas: "Kakšna nagnjenja ženejo gospode, zbrane okoli Klica Triglava, da razglašajo miligramske negativnosti pri Srbih z velikim zvonom, medtem ko posipajo s pepelom pozabe vse pozitivne in mno goštevilne akcije?" Nato pismo našteva vrsto srbskih uslug in podpore Slovincem ter vprašuje: "Ali cenijo Srbi vse Slovence in jih uvrščajo v grupo Rupnik in Žebot, in ali predstavljajo žebotovce v svojem sedanjem tisku kot predstavnike Slovencev? Izprašajte si vest, pa smo z vašim odgovorom zadovoljni."

Kot najnovejši greh KLICA TRIGLAVA je naveden uvodnik "Godlja" (KT - 115), kjer smo izražali nezadovoljstvo, da bi prireditelj "jugoslovenske demokratske emigracije" dobila spet in spet le srbsko obeležje zaradi verskih okoliščin in politične kratkovidnosti. Pismo nam pojasnjuje, da je Akcijski odbor dal iniciativo za sestanek v protest ob prihodu Tita v London. Dr. Vošnjaku so že novembra 1952. pisali o nameri in ga prosili, da uredi pri slovenskih katoliških duhovnikih, da bi tudi oni istočasno z ostalimi brali mašo za vse žrtve Tita. Pismo pravi, da je dr. Vošnjak v tem smislu pisal škofu g. dr. Rožmanu.

Od merodajne strani smo dobili pojasnilo, da je bila ideja sprejeta simpatično, da pa je ni bilo mogoče tako izpeljati kakor so jo Srbi, ki imajo svoje neodvisno cerkveno predstojništvo v USA in drugod. Posebno božjo službo bi mogli imeti katoličani-Jugoslovani le v Buenos Airesu, kjer so Slovenci v eni cerkvi v toliko neodvisni, da lahko po svoje uradijo bogoslužje. Drugod pa niso gospodarji cerkev ali župnij in so odvisni od lokalnih škofov in župnikov. Sicer pa je kasneje tudi g. dr. Vošnjak pisal prevzvišenemu g. škofu, da odpade nameravano bogoslužje; tisk pa je poročal, da Tito celo ne bo obiskal Londona. Ker pa je kasneje do obiska prišlo, so v Buenos Airesu imeli službo božjo za žrtve komunizma.

Ta dejstva priobčujemo kot dopolnilo našega zgoraj omenjenega uvodnika in kot izpopolnilo pisma "Akcijskega odbora". Ako bi po objavi našega članka prejeli nežaljivo pismo omenjenih ravnogorcev, ki bi pojasnilo njihova prizadevanja, bi ga brez dvoma objavili. Toda pismo nam je celo zamerilo, da nismo omenili spomence Akcijskega odbora v korist Trsta! Naj bi rajši ravnogorci poskrbeli, da bo tisk informiran o njihovem delovanju, pa bo tisk tudi poročal. Kako naj pazimo na korake vsake emigrantske trojke z zvenečimi nazivi?

Ob pismu se nam namreč poraja tale misel: izredno koristno bi bilo, če bi se emigranti odvadili smešnih poskusov uveljavljanja s pomočjo pečatov, odborov in zvenečih besed. Kar je zrna, misli, bi objavili tudi brez navlake, kajti KLIC TRIGLAVA je med redkimi jugoslovanskimi listi, ki objavljajo pisma uredniku, kakršna pridejo. Verjamemo v izpopolnjevanje preko svobodnega izražanja in izmenjavanja mnenj. In ker si želimo zblizanja med jugoslovanskimi begunci in ker mislimo, da bi svobodna Jugoslavija bila lahko srečna država, nas skrbe slabi pojavi tudi v srbski emigraciji, tako kot v hrvatski in slovenski. Sicer nas ne bi zanimalo, kaj počne.

KLIC TRIGLAVA

53, Bucks Hill, Chapel End,
Nuneaton, Warwickshire

Izhaja 1. in 3. ponedeljek v mesecu.

DVE KNJIGI O JUGOSLAVIJI

- "Introducing Yugoslavia" (Lovett F. Edwards; založba Methuen, cena 18/-)
- "A Fortnight in Yugoslavia" (Chr. Sidgwick; Založba Marshall, cena 3/6)
Knjigi sta turističnega značaja.

USODNA "ANATOMIJA"

Še vedno stojimo pred vprašanjem, kako je bilo mogoče v totalitar= ni Jugoslaviji, da je prišlo tako pozno do uradne reakcije na Djilasove heretične članke v BORBI. Na to vprašanje je odgovarjal na III. plenumu tudi Tito. Priznal je pri tem delno svojo in ostalih prvakov krivdo; obenem pa je pojasnil, da je Djilas pričel pisati članke celo z njego = vim sporazumom in da je sprva in kasneje v veliki meri uporabljal miši, ki jih je javnost že prej slišala bodisi od Tita samega ali od ostalih. Na članke pa da je Tito postal pozoren šele tedaj, ko je Djilas pričel zagovarjati likvidacijo partije. To naj bi se, je trdil Tito, dogajalo že tekom decembra. Toda Tito plenumu ni dal odgovora, zakaj da je Izvršni ko mite partije reagiral šele 10. januarja, ko je BORBA objavila znano obsod bo Djilasove pisarije.

Informirani ljudje si stvar razlagajo takole: Centralni komite Zve ze komunistov ni forum, ki bi družil najbistrejše partije, čeprav jih je nekaj med njimi; poleg tega sam komite ne zaseda stalno ampak se sestane le ob periodičnih sejah; izvršilna moč njegovih stalnih komisij ni ve lika. Tako bi bilo pričakovati, da bo reakcija na Djilasovo herezijo pač tekoj prišla od Izvršnega komiteja, kjer sedijo poglavarji partije. Toda celo med člani tega komiteja stik ni bil močan, saj so večinoma mislili, da je z Djilasom vse v redu. Kajti alfa in omega partije je bila vendar četvorica: Tito, Djilas, Kardelj in Ranković; in če od te strani ni bilo protesta proti Djilasu, čemu naj bi se potem razburjali in skrbeli ostali člani Izvršnega komiteja, ki se tudi sestaja le periodično?! Saj je Djilas vendar veljal za vodilnega teoretika ter je bila politična teori ja partije vendar njegov monopol. Tito ni teoretik in se ne ukvarja s teoretičnimi zadevami. Kardelj pa že izza Kidričeve smrti tiči samo v gospodarstvu (in delno še v zunanji politiki) in ves razpoložljivi čas posveča študiju gospodarske teorije in aktualne problematike, tako da ni ti člankov v BORBI bral ni. Podobno je bilo z Rankovićem, ki bdi nad notranjo službo.

Ko sta se Djilas in Tito enkrat jeseni dogovorila glede teh član = kov, nobeden od njiju niti slutil ni, kam bo Djilasa zaneslo. Kar pa zade = va ostale vodilne partije pa lahko mirne duše rečemo, da si pred sredi no ali koncem decembra niti podvomiti niso upali o tem, kar je zapisal Mi lovan Djilas. Saj so ga vendar 25. decembra postavili za predsednika Zv. skupščine!

K temu je treba še dostaviti, da zadnje čase v Jugoslaviji na mnogih področjih družbenega življenja ni tiste osrednje kontrole, ki je svoje čase veljala kot pravilo. Že ob Kocbekovem "Strahu in pogumu" se je to opazilo, ko smo sprva slišali celo pohvalne besede, potem šele pa so za = gnali tak vik in krik. In vpraševali so se, kako da je knjiga sploh mogla iziti. Odgovor pa je preprost: ni bilo osrednje kontrole in tako od časa do časa kak organ ali forum zaide v stran od obče smeri. Ali pa vzemimo sijajen primer s Prešernovimi nagradami: Svet za prosveto in kulturo je postopal povsem ločeno od ostalih organov. Nekaj takega velja tudi v Djilasovem primeru, ko nad dejanskim šefom propagande ni bilo nadzorstva, preostali prvaki pa so bili zaposleni na drugih področjih, pa se tako za Djilasovo početje sploh brigali niso.

"Vodstvo" je postalo pozorno šele tja proti koncu decembra, ko so se jeli oglašati bistrejši partijci s terena, izražati svoje pomisleke in vpraševati za "linijo" partije. Zdi se verjetno, kar je trdil na ple numu Tito in ga Djilas ob tem ni zanikal, da je prvi enkrat koncem de = cembra ali morda v začetku januarja opozoril drugega, da članki povzročajo zmedo med članstvom. Tedaj je bil Tito na "bolezenskem dopustu" v Sloveniji, Djilas pa v Beogradu, Kardelj je "študiral", Ranković pa skrbel za "red in mir v državi". Pri takih okoliščinah, ko namreč "mačke ni do = ma in miši plešejo", je izmenjava mnenj med kvadrumviri potekala malo bolj počasi. Vendar bi slejkoprej prišlo do nekkih rezultatov in po ve = liki verjetnosti do mirne likvidacije te afere v ožjem krogu.

Toda prav tedaj pa je izšla NOVA MISAO z "Anatomijo neke morale". Ta je izbila sodu dno in zapečatila Djilasovo usodo. Na tak ofenziven napad na partijske doglavnike pa seveda noben Izvršni ali Centralni ko mite ni mogel molčati. Šlo je vendar za čast in ugled, morda za oblast.

Nagrajena reakcija

Ob obletnici Prešernove smrti februarja meseca podeli republiška vlada Slovenije znanstvenikom in umetnikom Prešernove nagrade. Letos so jih bili deležni - vsak po 200.000 din - matematik dr. Plemelj, pisatelj Bevk, skladatelj Lajovic in filozof Kelemina. Marsikateri Ljubljčan se je 7. februarja, ko je odprl dnevne časopise, spraševal, če se je kaj zmešalo v Svetu za prosveto in kulturo IRS, ko so nagradili Antona Lajovca in Jakoba Kelemino. Ta dva namreč nimata nobenih simpatij za rdeči režim, če pri tem že prezremo Plemljev popolni politični analfabetizem.

Odgovor je dal 6. marca Boris Kraigher, ko je naznanil, da je "vlada" razpravljala o neprimerni sestavi prosvetno-kulturnega sveta in da zato utogne priti v njem do sprememb. Kajti vlada se ne strinja s podelitvijo nagrad kar zadeva Lajovca in Kelemino; pri teh dveh namreč ni bil upoštevan odnos do "naše socialistične graditve". Kraigher je pojasnil, da vlada o tem pač ni prej razpravljala, ker je bila obveščena o sklepu tik pred podelitvijo nagrad. - Nagradna komisija pri Svetu, ki mu načelju je dr. Anton Melik, pa je bila pri izberi nagrajencev mnenja, da naj bo podeljevanje "demokratično". Kraigher pa je kritiziral to stališče in podobne mnenje "nekaterih kulturnih krogov", češ da bodimo popustljivi in da se naj ne oziramo na politične kriterije. (ds)

ZAPAD VIDI DVA KOMUNIZMA

Dobra tri leta je izdajala srednjeevropska Krščanska demokratska zveza saširografiran vestnik v angleščini; sprva dvakrat, kasneje enkrat na mesec. Z marcem pa ga je preimenovala v "Krščansko demokratsko revijo" in nam ga predstavila v tiskani obleki. V uredniški komisiji lista je tudi Slovenec g. dr. Puš.

Mesec dni kasneje smo prejeli 2. številko tiskanega "Bulletina", ki ga izdaja četrtletno v Združenih državah Liberalno demokratska zveza srednje-vzhodne Evrope. Vestnik urejuje g. dr. Bogdan Drnovšek.

Bila bi zanimiva anketa o tem, kakšna vsebina takih in podobnih vestnikov je sprejemljiva zapadnemu bralcu odnosno opazovalcu, ki ga zanima srednja in vzhodna Evropa. Pri tem naj opozorimo zlasti na tuji tisk, kateremu - se zdi - so begunski vestniki v angleščini najprej namenjeni.

To pot bi želeli predvsem omeniti, naj ne bi jugoslovanske skupine, ki sodelujejo v različnih internacionalah, pozabile, da je Jugoslavija poseben problem s svojskimi značilnostmi.

KOLCA SE MU

Ob otvoritvi skupščine Mednarodnega tiskovnega instituta na Dunaju je govoril tudi avstrijski kancler g. Raab. Izkoristil je "redko priložnost, da lahko govori urednikom svetovnega tiska": obžaloval je razbitje Avstro-ogrske monarhije 1. 1918. in izjavil, da so mnogi prvaki upor njih manjšin pred svojo smrtjo obžalovali, da so sodelovali pri uničenju mednarodne funkcije Srednje Evrope. Pripomnil je, da so vse nasledstvene države - z izjemo Avstrije same - po 1. 1945. znova padle v odvisnost, da celo v sužnost.

Rekli bi, da so dunajski grehi razbili dvojno monarhijo, ki ni hotela zadovoljiti svojih narodov. Kje naj bi ti iskali svobodo če ne izven monarhije? In ali ne nosijo morda otroci-dediči dandanes bolj posledice za krivdo svojih staršev kot pa lastne? Tiš.

Pismo uredniku

Nacionalizem: G. urednik! Ali uči g. Farkaš demokratično krivo vero ali pa ne loči, da "spoštovati" ne pomeni "upoštevati", ko vprašuje, kam bi prišli, če bi spoštovali mnenje nasprotnikov. Odgovor kaj pak je: Prišli bi v demokratično državo, kot recimo Anglijo, kjer policija ščiti tudi komuniste, da morejo povedati svoje mnenje. M. P.

MISLI NA TEMO: NACIONALIZEM

Pravilno razumevanje nacionalizma more biti samo v zvezi s pojmom: narod. Nacionalizem (narodna zavednost) se lahko razvije le in iz = ključno v prisotnosti naroda, ima tako smisel in podlago samo v zvezi z narodom in narodnostjo. Tako n. pr. so Slovenci narodno zavedni samo tkrat kadar so to v zvezi in izključno s slovenskim narodom in ne v zvezi z jugoslovansko državno tvorbo.

Pojmovanje države in državnosti:

Državne tvorbe bazirajo na a) narodni integraciji: narodna država je zgrajena na podlagi zedinjenja enega naroda v svojo lastno državno tvorbo; in b) umetno pripravljenih sporazumih z ekonomsko-politično osnovo. Takšne tvorbe so zgrajene iz več celokupnih narodov ali pa iz več delov različnih narodov. Zato pojem državne zavednosti v obeh primerih (a, b) ne zajema nič drugega kot poseben sporazum med državljani in državo. V njem obljubi država državljanom jamstvo (na podlagi ustave) proti notranjim in zunanjim sovražnikom. Po drugi strani pa državljani obljubijo državi svojo lojalnost in pokorščino z ozirom na ustavo in zakone.

Pojmovanje naroda in narodnosti:

Narod je posebna kulturna istorodna skupina, ki je po socio-psihološkem razvoju dosegla stopnjo medsebojne povezanosti, s katero nastopa v skupnih akcijah. Narod ima zato posebno zavest pripadnosti k enemu in istemu kulturnemu, socialnemu ognjišču; običajno ima tudi slične navade in slične ustanove, sličen jezik, skupni zgodovinski razvoj, isti нравni pogled na življenje, iste sistem družinske tvorbe, ima iste etične ideje; tako razvije narod svoj lasten "širok kulturni kompleks". Neizogibno pa narodnost pomeni pripadnost k nekemu narodu ter ima kot psihološko podlago takozvani čut kolektivne pripadnosti k isti sociološki vrsti.

Iz tega kratkega razčiščenja pojmov je mogoče videti, da sta oba različna in da lahko obstojata ločeno drug od drugega. Zaključek je tako jase: slovenski narod ima vse pogoje narodnosti. Zato slovenska narodna zavest ni isto kot jugoslovanska državna pripadnost.

Razčlenitev nacionalizmov, ki so ustvarili Jugoslavijo

Srbski narod je bil prvi, ki je v moderni zgodovini ustvaril lastno državo, (med južnoslovanskimi narodi kajpak.) Predpogoj tega je bila narodna zavest širokih ljudskih slojev srbskega naroda, ki se je razvila iz živega spomina na slavo srbske srednjeveške državne samostojnosti. Turški pritisk, povezan z verskim pritiskom, je bil relativno močnejši od pritiska Avstro-Ogrske na Slovence in Hrvate. Večji pritisk je rodil večji odpor, ki se je razvil v nacionalizem. V glavnem zaradi teh dveh vzrokov so se čutili Srbi močno psihološko povezane med seboj; in ta občutek narodne povezanosti je rodil srbsko državno tvorbo. Prva doba samostojnosti je karakterizirana s težnjo po osvoboditvi ostalih srbskih predelov izpod turškega jarma. Šele ko so v tem uspeli, se prične aktivna srbska politika za priključitev tudi prečanskih Srbov. To je pripeljalo do pričetka prve svetovne vojne. Zavest za skupno južnoslovansko državno tvorbo ni med Srbi nikoli bila močnejša od zavesti za združitvijo vseh Srbov v eno srbsko državo.

V drugi polovici 19. stoletja pa gledajo Slovenci in Hrvati v mladi Srbiji činitelja, ki bi jim mogel pomagati pri osvoboditvi izpod Habsburga. Tako ni čudno, da so bili Hrvati prvi in največji pripadniki jugoslovanske misli. Hrvatom je bila namreč Jugoslavija mnogo bolj potrebna kot pa Srbom, saj so videli v Jugoslaviji sredstvo, s katerim morejo doseči svojo narodno samostojnost. Podobni vzroki so bili tudi pri Slovencih.

Nacionalizmi, ki so ustvarili Jugoslavijo l. 1918, so bili med seboj različni ne le po stopnji ampak tudi po vrsti. Ko so Slovenci in Hrvati videli v Jugoslaviji odrešitelja izpod tujega jarma, so Srbi videli v njej priključitev novih pokrajin kot posledico udeležbe na strani zmagovalcev. Tako so se počutili povsem upravičeni do popolnega vodstva v novi skupni državi. Tako je bil eden od teh treh nacionalizmov že od pričetka imperialističen.

Neupoštevanje slovensko-hrvatskih teženj za čimvečjo narodno samostojnostjo v predvojni Jugoslaviji je vedlo do dogodkov, ki so nam znani. Ta nezadovoljnost je našla potrdilo tudi v federativni ureditvi države.

Teorija in praksa

Sedanja ureditev Jugoslavije je začasna, ker vsak narod končno teži za ostvaritvijo lastne politične tvorbe. Le tisti narodi, ki so v zgodovinskem razvoju dozoreli, dosežejo zedinjenje in lastno narodno državo kot poslednjo stopnjo zedinjenja naroda. Dokler tej osnovni težnji ni zadoščeno, ostane med narodom živ kompleks, v znanosti poznan kot "nenormalen".

Le po neki določeni dobi popolne narodno-državne samostojnosti, ki je zadostila narodni zavesti in ko je izginil manjvrednostni kompleks, se lahko narod odloči za udeležbo v nad- ali med-narodni tvorbi. Če tem zgodovinskim pogojem ni zadoščeno, ostanejo v umetnih tvorbah vsi pogoji stalnega trenja in nesoglasja.

Tak teoretičen in idealen razvoj bi bil za naš narod najboljši. Toda upoštevati moramo realni mednarodni položaj v Evropi kot je danes in bo v bodoče. Tako potrebujemo za lastno obrambo pomoči južnih Slovanov. Zaradi gospodarsko-političnega pritiska na našo zemljo je idealen razvoj nemogoč. Ali kak realista vidi bodočnost, ko bi tak pritisk izumrl?

Zase moramo v bližnji bodočnosti upoštevati sedanjo gospodarsko in tegracijo Jugoslavije, ki Slovenijo vedno bolj povezuje z ostalimi deli države. Tako bo zdrav gospodarski razvoj Slovenije v bodoče možen samo v smislu močne ekonomske vezi z ostalo Jugoslavijo. Isto je z našo obrambo. Tako bi morala biti naša stremjenja: politično samostojna slovenska država, ki bi naj bila obrambno in gospodarsko povezana z ostalimi državami balkanskih narodov. Šele po mirnem razvoju v takšni obliki bomo mogli Slovenci misliti na mednarodne politične skupnosti, katerih del naj bi bili.

Milan D. Konjar

PISMA UREDNIKU

Dvojno državljanstvo: G. urednik! Vidim, da si begunci nismo na jasnem, kako je z našim državljanstvom. A vedeli bi lahko, da nobene jugoslovanske izjave, kot n. pr. ona, da smo izgubili jugoslovansko državljanstvo, v komunističnem slovarju nič ne pomeni. - Jugoslovanski begunci, ki so postali državljani drugih držav po naturalizaciji (Pernetov primer), so seveda s tem avtomatično izgubili staro državljanstvo in so povsod tretirani kot državljani nove države - z eno in važno izjemo: če se napotijo v staro domovino (tj. Jugoslavijo), jih tamošnje oblasti lahko tretirajo kot jugoslovanske državljane. Perne bi lahko bil sojen, če bi dobil odpustnico iz jugosl. državljanstva, toda v takem primeru bi imela avstrijska vlada pravico do protesta - če bi kaj pomagalo, je drugo vprašanje; - ker pa odpustnice ni dobil, Avstrija zanj ne more nič storiti. Osebnost se mi zdi, da je avstrijsko notranje ministrstvo krivo Pernetove nesreče. Notranje ministrstvo Velike Britanije na primer jasno pove naturaliziranim državljanom, da jim med potovanji v tujini nudi polno diplomatsko zaščito, da pa te ne more nuditi, če gre prizadeti v svojo staro domovino in če se mu tam tudi kaj pripeti. Zdi se mi, da Perne tega ni vedel. - Ta britanska navodila jasno pričajo, da so znani podobni primeri, sicer navodil ne bi izdajali, in zato jugoslovansko stališče ni nobena novost, kot je pisal "Klic Triglava".

R. V.

Amerika in Evropa: G. urednik! Poročilo o predavanju ameriškega urednika "Krogu" kaže, kako Amerikanci ne morejo razumeti Evrope, ker sodijo vse po lastnem kopitu. Usvajanje poljedelskega prebivalstva v tujih industrijskih deželah je prav tista narodna nesreča, ki je v preteklosti pila kri Slovincem. A narod, katerega bi domala mogla uničiti ena sama vodikova bomba, za Amerikance pač nič ne pomeni. V tem je nevarnosti politike velikih sil in zanašanje nanjo.

-cp-

Naročnina za Klic Triglava: F 1.4.0 za eno leto, 6/- za četrto leto. Za inozemstvo odgovarjajoča vsota z doplačilom za letalsko dostavo.

Na naslednjem listu priobčujemo 12. nadaljevanje razprave g. Frana Erjavca o "NASTANKU SLOVENSkih POLITIČNIH STRANK" :

Najglasnejše spričevalo za premalo vztrajno delavnost štajerskih mladoslovencev so bili vprav tabori. Čeprav so jih bili oni započeli, so vendarle že drugo leto taborjevanja priredili na Štajerskem samo dva, tretje leto izmed osmih slovenskih taborov celo enega samega še in l.1871. - nobena več. Tako potem tudi lahko razumemo, zakaj so nam ustvarili mladoslovenci le našo lepo knjigo in izoblikovali naš nacionalnopolitični program, a politično reprezentanco so držali trdno v rokah stari.

Izjemo v tem razvoju je tvorila samo Goriška. Tu je taborjevanje najgloblje zajelo vse ljudske plasti in tu so mladoslovenci z dr. Lavričem na čelu ustanovili na jesen l. 1869. tudi svoje politično društvo "Soča" s taborskim programom in začeli pozneje izdajati še svoje istoimensko pokrajinsko politično glasilo. To je tudi povzročilo, da je po stala potem vprav Goriška s Trstom narodno najzavednejši predel Slovenije.

Borba konservativcev za kronovinske avtonomije in proti direktnim volitvam, pri katerih je seveda navdušeno sodelovala tudi slovenska parlamentarna delegacija, je pa medtem onemogočila delazmožnost parlamenta. Auerspergov liberalni kabinet je moral odstopiti, cesar je poveril vlado konservativnemu poljskemu grofu Potockemu, 2.5.1870. razpuštil parlament in deželne zbornice ter za konec junija so bile razpisane nove volitve. Na Štajerskem so imeli mladoslovenci še tudi to pot položaj v rokah in so tudi izdali volilni proglas v smislu taborskih zahtev, toda zaradi že o značene svoje nedelavnosti in radi nezanimanja Sucovih so mišljenikov za narodno borbo so že zopet izgubili 2 mandata ter jih rešili samo 6. V tržaški okolici so dobili Slovenci pač vse mandate, a na Koroškem in v Istri so ostali zaradi premajhne narodne zavednosti tamošnjih Slovencev vnovič brez zastopstva.

S stališča strankarsko političnega razvoja so bile te volitve najvažnejše pač na Goriškem, kajti edino tu je nastopil politični razvoj tisto najno in organsko pot, ki jo je že doslej nakazovalo očrtano trenje med konservativno staroslovensko in napredno mladoslovensko miselnostjo. Tu že ustanovljenih 10 slovenskih deželnozbornskih mandatov spričo narodne zavesti, ki so jo prebudili tabori, sploh ni bilo več ogroženih, zato je tudi lažje prišlo do tiste politične diferenciacije, o kateri je dve leti pozneje neki goriški mladoslovenski dopisnik zapisal v "Slovenskem Narodu": "Boj prinaša ognjenost in delavnost, nesebično tekmovanje pomnoži pridnost in varuje pred apatijo, ki je hujši protivnik narodnega napredka nego domači razpori". Tu je prišlo namreč ravno pri teh volitvah v nekaterih volilnih skupinah prvič na Slovenskem do samostojnega nastopa obeh taborov, pri čemer so odnesli zmago kandidati mladoslovenske "Soče". Ta naravni razvoj je pa ostal tedaj omejen še zgolj na Goriško.

Toda za naše tedanje politično življenje najznačilnejše so bile pa te volitve na Kranjskem. Tu je Bleiweis še 27.1.1870. izjavljal, da se mu zdi "razločevanje med mlado in staroslovenci pri nas prazna beseda, dokler se ne ve, kaj je program unih" (t.j. mladih). Toda že prve volilne pravice so pokazale, da se hočejo stari otresti še edinega mladoslovenskega poslanca v kranjskem deželnem zboru, dr. Zarnika, čeprav je bil ta radi svojih gromovitih taborskih govorov že eden najpopularnejših slovenskih političnih delavcev sploh. To je spravilo častihlepnega Zarnika čisto iz ravnotežja. Ker je imel že vodilno besedo pri "Slovenskem narodu", je začel ta najprej pozivati k slogi, trditi,

"da smo zaprav vsi edini in enih misli". Ker pa to starih ni omečilo, je začel vprav beračiti zanjo in obljubljeni "za vselej ustaviti domač prepir", a končno so mladi na sestanku z dr. Tomanom v Mariboru popolnoma kapitulirali pred stari in jim potem še v "Slovenskem Narodu" prisegali, da "mi slogo jako resno vzamemo". Navzlic vsemu temu mladoslovenske mu klečeplazenju pred stari so pa pustili ti Zarnika do zadnjega v negotovosti, dokler se ni na sam dan volitev pisno obvezal, da se bo strogo držal programa deželnozbornske večine, to je starih, nakar šele so končno pristali na njegovo izvolitev. Sicer so pa pomenjale kranjske volitve že rahel neuspeh, kajti izmed osmih mestnih mandatov so rešili ko naj tri še, kar je bila pa bolj krivda mladih kot starih, saj bi bila predvsem mladoslovenska naloga prebujati in organizirati meščanstvo; a ker se ti zanjo niso brigali, so vo lila mesta nemške liberalce.

Pri umazanem mešetarjenju in ponižujoči kapitulaciji pa ni šlo le za tedni trebanjski mandatek vetrnjaškega Zarnika, temveč so pomenjali opisani dogodki pravi samomor še malo pred tem toliko obetajočega mladoslovenstva in začetek njegove degeneracije v goli breznačelni in vulgarni kulturnobojni liberalizem (podobno se je razvijal liberalizem tudi pri avstrijskih Nemcih) ter pravo kulturno izdajstvo. Levstik je bil namreč po svoji preselitvi na Dunaj tam res začel izdajati satirično-šaljiv list "Pavliho". V njem je glede na mariborsko kapitulacijo objavil 22. junija trpko iro nično karikaturu dr. Zarnika, kar je tega tako razjarilo, da je moral "Slovenski Narod" na njegovo zahtevo objaviti članek, v katerem se ni le odrekel svojemu dotedanjemu ideologu, temveč se je ponižal celo do nezaslišanega sumničenja, da zajema Levstik iz vladnih fondov. Ta mladoslovenska podlost ni ubila le "Pavlihe" in povzročila, da je veliki mož za vedno zapustil slovensko javno življenje, temveč je v svojem nadaljnjem razvoju zaradi umazanih staroslovenskih klevet tako razočarala tudi Stritarja, da je že konec prvega letnika zagrenjen ustavil svoj "Zvon", prvo literarno revijo ki je vodila Slovence na evropsko kulturno raven. L. 1872. je potem Stritar v svojih "Prešernovih pismih iz Elizije" in zlasti še v znamenitih "Dunajskih sonetih" še enkrat neusmiljeno obračunal z vso gnilobo pri starih in mladih v domovini, v njih kot prvi javno pogumno zaklical: "Slovenec liberalen sem...", nato pa za par let utihnil tudi on, a mladost ni "Zvon" je nadomestila brezkrvna "Zora".

Sredi teh pigmejskih domačih dogodkov so se pa odigravali veliki svetovnopolični. Bismarcku je poleti leta 1870. s spretno politiko uspelo izzvati prusko-francosko vojno, popolnoma premagati Francoze in 15. 1. 1871. proglasiti za dinjeno nemško cesarstvo. Ti dogodki so povzročili pri avstrijskih Slovanih pravo paniko, kajti vse je pričakovalo, da se bo skušala Nemčija končno polastiti še avstrijskih "nemških dežel". Tudi vznemirjeni cesar je izročil vlado federalističnemu grofu Hohenwartu, ki je še enkrat poskusil reorganizirati Avstrijo v smislu konservativnih federalistov, a mu radi prenapetih čeških zahtev in radi ogorčenega odpora nemških liberalcev in Madžarov to ni uspelo. Dne 25. oktobra 1871. je moral podati demisijo. Nasledil ga je za celih 7 let liberalni Auersperg-Lasserjev kabinet, vse nade federalistov so bile sedaj dokončno pokopane in 1. 1873. so bile kljub divjemu odporu konservativcev vseh narodov uvedene še direktne volitve za parlament.